

сѣмъ независимъ и свободенъ. За това не може и не трѣбва да се сѣди за достойнството на дѣйствиата на принца Евгения въ 1710—11 и особено въ 1712 година само по *результатитѣ*, които сж дѣйствително противъ него и въ полза на Виллара, но необходимо е внимателно да се вникне въ всичкитѣ обстоятелства, въ които се намиралъ принцъ Евгений, и тогава работата ще се прѣдстави, по отношение на него, съвсѣмъ въ другъ видъ.

Като възнаграждение на принцъ Евгения за тѣзи три похода послужили двата похода въ 1716—17 години, въ които той, съвсѣмъ независимъ и свободенъ въ дѣйствиата си противъ турцитѣ, отново ималъ случай да покаже високитѣ си дарби, като полководецъ, въ най силна и бляскава свѣтлина. Разбира се, турцитѣ не били французи, а султана и везира му не били Вилларъ, но стига само да се разгледатъ всичкитѣ дѣйствия на принца Евгения въ тѣзи походи и да се спомнятъ сраженията при Петервардейнъ и особено при Бѣлградъ, за да се получи правилно понятие за смѣлостъта и искуството на принца Евгения.

Най послѣ въ послѣднитѣ два похода 1734—35 г. г. той отново, както въ 1710—11—12 г. г., се намиралъ въ такава зависимостъ отъ европейската политика, отъ германския сеймъ и, може би, сѣщо и отъ прѣклоннитѣ си години и слабостъта на тѣлеснитѣ си сили (гл. по горѣ болѣстъта и смъртъта му), че и тукъ никакъ не може и не трѣбва да се сѣди само по резултатитѣ. Всичко, което можало и зависило отъ него — той направилъ, а невъзможното и независившето отъ него — той не билъ въ състояние да направи. Най добро доказателство въ полза на това служи туй, какъвъ билъ той и какъ е дѣйствувалъ

въ походитѣ въ 1716—17 г. г., въ срѣдата между походитѣ 1710—11—12 г. г. и въ походитѣ въ 1734—1735 г. г.

Отъ 72 годишния си животъ — 52 години принцъ Евгений прѣкаралъ почти въ непрѣкъсната военна и бойна дѣятелностъ и отъ тѣхъ 10 години въ подначалственни звания и 42 години като главнокомандующъ на отдѣлни армии, но само 2 години (1716—17) въ съвършено отъ никого независимо положение, а прѣзъ всичкитѣ останали години — въ много или малко зависимо и стѣснено. Но всѣкога и въ всичко той се показвалъ като първостепененъ, високо даровитъ, искусенъ и рѣшителенъ полководецъ, който ясно разбиралъ цѣльта си и билъ напълно увѣренъ самъ въ себѣ си. На това именно той и дължалъ своитѣ успѣхи, своето, тъй нарѣчено, *шастие* и онова голѣмо довѣрие, което имали къмъ него и тримата императори: Леополдъ I, Иосифъ I и Карлъ VI. А личнитѣ му отношения къмъ тѣхъ сж толкова забѣлѣжителни, колкото и цѣлия му животъ. Като характеристика за тѣхъ можтъ да служатъ собственитѣ думи, казани еднѣжъ отъ него, спорѣдъ казванието на биографитѣ му: »императора Леополда почитахъ като баща, императора Иосифа — като братъ, а императора Карла — като мой господаръ, който ме награди, като неговъ вѣренъ слуга.« Тѣзи мисли и чувства на принца Евгения говорятъ сами за себѣ си. А ето доказателството на единъ другъ великъ челоуѣкъ за заслугитѣ, принесени отъ принца Евгения на австрийския домъ и монархия: Фридрихъ II, Пруски кралъ, се изразилъ тъй: »*Tant que le prince Eugène conserva la vigueur de son esprit, les armes et les négociations des autrichiens prospérèrent.*« И дѣйствително, слѣдъ